

Wallace oplazil Trumana in njegove svetovalce

Obdolžil jih je, da hočejo utihniti vse one, ki vodijo opozicijo proti regimentaciji in vojni

New York, 27. marca. — Henry A. Wallace je sinoči v svojem govoru ponovno udaril po predsedniku Trumanu in njegovih svetovalcih. Obdolžil jih je, da hočejo utihniti vse one, ki vodijo opozicijo proti programu regimentacije, vojaške konkskripcije in priprav za vojno.

“Oni, ki kričijo o strahovladi in terorju v Evropi, širijo teror v Ameriki,” je rekel Wallace, kandidat za predsednika Združenih držav na listi tretje stranke. “Predsednik Truman je dočeli vzorec, ko je označil milijone Americanov, ki obsojajo njegovo politiko in smernice, za komuniste. Taki apeli na predsednika zatekmajo razum in sproščajo nevarne sile sovraštva, katere ogrožajo svobodo in življenje vseh ameriških državljanov.

Policijski komisar Harry S. Toy v Detroitu je v pismu dejal, da Henry A. Wallace ni Amerikan in da je treba vse one, ki ga podpirajo, postaviti ob ozid in ustreliti. Ta človek, čigar naloga je vzdrževanje zakona in zaščita državljanov v Detroitu, odprto podžiga nasilja.

(Toy je priznal, da je poslal pismo nekemu uradniku, ki je član odbora za izvolitev Wallacea za predsednika Združenih držav, ko ga je ta uradnik obdolžil, da je podal protizidovske izjave. Priznal je tudi, da je rekel, da bi bilo treba vse one, ki so udeleženi v neameriških aktivnostih, vreči v ječe, jih izgnati iz dežele ali pa ustreliti.)

Wallace je omenil slučaje te-

Demokrati snubijo Eisenhowerja

Truman se ne bo umaknil iz tekme

Washington, D. C., 27. marca. — Demokrati iz južnih držav v “revoltili” proti predsedniku Trumanu snubijo sedaj generala Eisenhowerja v upanju, da bo on postal kandidat za predsednika Združenih držav na listi demokratske stranke. Eisenhower je pred nekaj tedni izjavil, da nima političnih ambicij in da ni kandidat za predsednika. Demokrati vseno upajo, da se bo premislil.

Truman je razkasil demokrate v južnih državah, ker je predložil kongresu program civilnih svobodščin.

Tiskarji izvojevali unijsko delavnico

New York, 27. marca. — Člani tiskarske unije ADF so izvojevali unijsko delavnico, kar pomeni, da morajo biti vsi tiskarji člani unije. Zadevna pogodba je bila pravkar sklenjena z organizacijo delodajalcev. Pogodba bo v veljavi do 31. marca 1. 1950.

Organizacija združenih narodov naj sprejme Italijo kot članico

London, 27. marca. — Doznava se, da bo Velika Britanija zahtevala sprejete Italije v organizacijo Združenih narodov. Kdaj bo predložila zahtevo in kdo bo njen besednik, še ni znano. Očitno je, da skuša Velika Britanija doseči zahtevo tri diplomatske cilje.

Delegacije zapadnih evropskih držav so za sprejete Italije v organizacijo Združenih narodov. Britski zunanji minister Ernest Bevin je javno izjavil, da ne vidi vzroka, zakaj ne bi Italija postala članica organizacije.

Italijanski zunanji minister Carlo Sforza je informiral Bevin, da hoče Italija postati članica Združenih narodov in pripravljena se je pridružiti tudi ekonomski in vojaški zvezi petih zapadnih evropskih držav na osnovi popolne enakopravnosti. To zvezo so nedavno sklenile na konferenci v Bruslju Velika Britanija, Francija, Belgija, Holan-

Lewis zavrnil povabilo odbora

Industrije prizadete zaradi rudarske stavke

Washington, D. C., 27. marca. — John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, je zavrnil povabilo Trumanovega preiskovalnega odbora, naj nastopi pred njim. Odbor lahko prišli Lewisa na nastop pred njim, ker je dobil zadevno oblast od predsednika Truman. Načelnik odbora je Sherman Minton.

Lewis je dobil čas do ponedelja za odločitev. Minton je dejal, da odbor še ni sprejel zaključka, kakšno akcijo bo podvelj proti Lewisu in rudarski uniji. Druga dva člana odbora sta Taylor in Ethridge.

Pred odborom so večerj nastopili reprezentanti operatorjev in pojasnili vzrok konflikta med njimi in rudarsko unijo. Lewis je obdolžil operatorje, da se ne držijo provizij v juniju sklenjenih pogodb glede plačevanja pokojnine sto dolarjev na mesec rudarjem, ki so stari 60 in več let ter delajo 20 in več let v premogovnikih.

Rudarji so podprli Lewisa v konfliktu z operatorji. Okrog 350,000 izmed 400,000 rudarjev na polju mehkega premoga je odločilo orodje 15. marca.

Notranji tajnik Krug je dejal, da se zaloge premoga naglo črpa. Ako se rudarji ne bodo kmalu vrnili na delo, bodo vse industrije prizadete. Potniški in tovorni promet železnice bil je znižan za 25 odstotkov. Električne centrale bodo morale omejiti obrat. Prihodnji teden.

Truman je imenoval preiskovalni odbor na podlagi Taft-Hartleyevega protidelaškega zakona. Ta zakon je sedaj na preizkušnji. Vprašanje je, ali bosta Truman in odbor prisilila Lewisa in njegovo unijo v kapitulacijo pred operatorji. Charles O'Neil, besednik operatorjev, je dejal, da sta Lewis in njegova unija kršila pogodbo z ustavitvijo obrata premogovnikov.

Eisler in žena odpotovala v London

New York, 27. marca. — Hanns Eisler, sloviti skladatelj, ki je imel službo v Hollywoodu, in njegova žena sta odletela s tukajšnjega letališča v London. Eisler je dejal, da je že drugi žrtev izgnanstva. Prvič je bil izgnan iz Nemčije, ko je bil Hitler na krmilu, sedaj pa iz Amerike. Deportacijo so odredile ameriške oblasti. Kongresni odsek za neameriške aktivnosti ga je obdolžil, da je komunist, kar je Eisler zanikal.

TRUMAN APELIRAL ZA PREMIRJE V PALESTINI

Dejal je, da bitke med židi in Arabci ogrožajo svetovni mir

BRITSKA ODLOČITEV KRITIZIRANA

Washington, D. C., 27. marca. — Predsednik Truman je apeliral za premirje v Palestini in ustavitev bitk med židi in Arabci. Dejal je, da konflikt ne ogrožajo samo miru v Palestini, temveč tudi svetovni mir.

Truman je kritiziral odločitev britske vlade, da se bo odpovedala mandatu nad Palestino 15. maja, kakor bo sledila evakuacija britskih čet iz Palestine. Velika Britanija je dobila mandat od stare Lige narodov pred 25 leti. Truman je dejal, da ne more razumeti, zakaj se je Velika Britanija odločila za odpoved mandatu.

Predsednik je skušal na sestanku s častnikarji pojasniti, zakaj je Amerika revidirala svoje stališče glede razdelitve Palestine na dve državi — židovsko in arabsko. Ameriška delegacija je glasovala za načrt, da se Palestina razdeli na dve državi, na zborovanju generalne skupščine Združenih narodov 29. novembra.

Nedavno je Amerika predlagala, naj organizacija Združenih narodov prevzame poverjenstvo nad Palestino. Truman je rekel, da se mora razdelitev Palestine odložiti. Kar je zdaj potrebno, je mir v Palestini.

Revizija stališča Amerike je razkazila žide. Voditelji židovskih organizacij trdijo, da se Trumanova administracija postavlja na stran Arabcev, da zaščiti interese ameriških oljnih kompanij v arabskih deželah. To je glavni vzrok, vse drugo pa je brez pomena. Izjave Truman in članov ameriške delegacije pri Združenih narodov so puhe fraze.

Amerika se ni prikupila Arabcem, ko je predlagala poverjenstvo Združenih narodov nad Palestino. Izjavili so, da se bodo prav tako odločno borili proti poverjenstvu kot se proti razdelitvi Palestine na dve državi.

Celo nekateri kongresniki in senatorji so napadli Trumanovo novo deklaracijo o Palestini. Označili so jo za dvoobraznost.

Tornado povzročil veliko škodo v Indiani

Coatesville, Ind., 27. marca. — Tornado, ki je divjal v zapadnem delu države, je povzročil ogromno škodo. Spremljan je bil s točo in deževnimi nalivi. Najmanj trinajst ljudi je izgubilo življenje. Coatesville je v razvalinah. Tornado je porušil hiše in druga poslopja in več tisoč ljudi je brez strehe. Silno so prizadete naselbine v okrajih Vigo, Clay, Putnam in Hendricks. Iz Indianapolis so bile poslale ambulance v prizadete kraje za prevoz ranjenecov v bolnišnice.

Človeštvo v nevarnosti uničenja

Chicago, 27. marca. — Irene Joliot-Curie, francoska znanstvenica, je rekla, da človeštvo preti nevarnost uničenja v atomski dobi. Ona je govorila v hotelu Stevens pod pokroviteljstvom protifašističnega odbora, ki zbira prispevke za pomoč španskim republikancem v tujini. Rekla je med drugim, da eksplozije atomskih bomb lahko sproste radioaktivne snovi, ki lahko uničijo ljudi, vsa druga življenja in rastlinstvo in spremene svet v puščavo.

Stavka tiskarjev v Italiji končana

Vlada se izrekla za pogajanja z Jugoslavijo

Rim, 27. marca. — Stavka tiskarjev, ki je bila oklicana zadnji ponedeljek, je bila končana in tiskarji so se vrnili na delo. Listi niso izhajali po oklicu stavke.

Vlada je posegla v konflikt med tiskarji in izdajatelji listov in ga izravnala. Tiskarji so izvojevali nekaj koncesij. Pogajanja med tiskarji in izdajatelji so bila odložena do 1. maja, ko bo potekla veljavnost sedanje pogodbe.

Uradno naznanilo pravi, da se je vlada premierja Alcida de Gasperija izrekla za direktna pogajanja glede Trsta in okolice z Jugoslavijo. Napetost, ki je nastala, ko so Amerika, Velika Britanija in Francija naznanile, da so za izročitev Trsta in okolice Italiji, se je nekoliko polegala.

Besednik zunanje urade je dejal, da konstruktivni mir med Italijo in Jugoslavijo ni mogoč, dokler ne bo rešeno tržaško vprašanje. Urad je naznanil, da so pogajanja med državama v zadnjih dneh rezultirala v dosegi dogovora glede izmenjave Jugoslovanov v Italiji z Italijani v Jugoslaviji.

Domače vesti

Is Clevelanda

Cleveland, — Po dolgi bolezni je v državni bolnišnici v Newburghu umrl Michael Farenčič, star 45 let, rojen v Steeisonu, Pa., in tam tudi pokopan v družinski grobnici. Bil je član KS-KJ. Zapuščata mater Barbaro Soštar, brata in sestro. — V Colinwoodu je umrl John Gregurinič, rodom Hrvat, star 70 let, v Ameriki od 1912, član HBZ. Zapuščata sina in vnuke. — Mary Sholar iz Garfield Heights se nahaja v bolnišnici Charity, kjer je srečno prestala operacijo. — Pri družini John Učič so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka.

Bag Čehov v ameriško cono

Frankfurt, Nemčija, 27. marca. — Uradniki ameriške vojaške vlade pravijo, da je 1.500 Čehov pobegnolo iz Čehoslovakije in dospelo v ameriško okupacijsko cono od preobrata v Čehoslovakijo. Dobil so zavetje v taboriščih na Bavarskem.

Forrestal predlagal vojaško konkskripcijo

Dejal je, da mora biti Amerika pripravljena za vojno. Mornarični tajnik Sullivan povečal vojno historijo z naznanilom, da tuje podmornice krožijo v bližini ameriškega obrežja

Washington, D. C., 27. marca. — Obrambni tajnik Forrestal je predlagal vojaško konkskripcijo fantov in ojačanje oboroženih sil, da bo Amerika pripravljena in lahko udarila, ako bo vojna izbruhnila. Konkskripcija naj bi vključevala vse fante v starosti 19 do 26 let. Ameriška oborožena sila naj se takoj ojači s konkskripcijo 349,500 fantov, nadaljnjih 181,000 pa naj pride v armado, ako bo kongres odobril načrt obvezne vojaške službe in vezbanja.

Forrestal, mornarični tajnik Sullivan in člani generalnega štaba so nastopili pred člani senatnega odseka za vojaške zadeve, čigar načelnik je senator Gurney, republikanec iz Južne Dakote. Veterani, ki so se borili v drugi svetovni vojni, poročeni moški in oni, ki morajo skrbeti za člane svojih družin naj bi bili izzeti.

Obrambni tajnik je omenil Rusijo kot možno sovražnico. Pred člani senatnega odseka je dejal, da mora Amerika storiti vse potrebne korake, da ne bodo svobodne evropske države prišle pod sovjetsko dominacijo. Forrestal je pozval kongres, naj sankcionira potrošnjo \$3,448,000,000 za ojačanje ameriške oborožene sile.

Sullivan je povzročil senzacijo in povečal vojno historijo z naznanilom, da tuje podmornice najbrže ruske, krožijo v bližini ameriškega obrežja. Eno je opazilo moštvo ameriškega parničara 200 milj od obrežja San Francisa pred enim mesecem, drugo ameriški letalci v bližini Aleutskih otokov, tretjo pa v bližini otoka Johnstona in Palmyre, 800 milj od Pearl Harborja. Mornarični častniki so izjavili, da je poročilo o podmornici v bližini San Francisa dvomljivo.

Podmornice vsake države imajo pravico do kroženja po visokih morjih. Trimljska oddaljenost od obrežja se na splošno smatra kot delitvena linija med ameriški teritorialnimi vodami in visokim morjem.

Truman in člani njegove administracije, ki so nedavno apelirali na ameriško ljudstvo, naj trezno presoja razplet medna-

Atomski znanstveniki pobijajo načrt

Chicago, 27. marca. — Atomski znanstveniki so se odločno izrekli proti zakonskemu načrtu, da pride atomska energija pod kontrolo armade. Avtor načrta je senator Wherry, republikanec iz Nebraskе. On je predlagal razpust civilne komisije za atomsko energijo in da njene funkcije prevzame armada. Načrt so pobijali dr. Arthur H. Jeffrey, načelnik čikaškega odbora zveze atomskih znanstvenikov, in drugi znanstveniki. Vsi so poudarjali nevarnost vojaške kontrole atomske energije.

Formiranje češke vlade v izgnanstvu odloženo

London, 27. marca. — Leo Frchala, predsednik protikomunističnega češkega narodnega odbora v Londonu, je naznanil odločitev formiranja češke vlade v izgnanstvu. Kot vzrok je omenil, da Amerika, Velika Britanija, Francija in druge zapadne države še vedno priznavajo sedanjo komunistično vladu v Prazi, katere predsednik je Klement Gottwald.

Prestiž Združenih narodov pade

Lake Success, N. Y., 27. marca. — Trygve Lie, generalni tajnik Združenih narodov, je izrazil obžalovanje, ker je prestiž te organizacije padel. Amerika je zadala težak udarec organizaciji, ko je revidirala stališče glede razdelitve Palestine na dve državi. Bodočnost organizacije je zdaj na preizkušnji.

PRAVDA KOMENTIRALA PODŽIGANJE VOJNE HISTERIJE V AMERIKI

Moskva, 27. marca. — Pravda, glasilo komunistične stranke, pravi, da govori in izjave predsednika Truman, državnega tajnika Marshalla in obrambnega tajnika Forrestala reflektirajo politiko panike in podžiganja vojne historije v Ameriki, odločno pa je zavrnila Trumanovo obdolžitev, da Sovjetska unija ogrožajo svetovni mir.

Pravda je objavila članek, katerega je spisal njen komentator N. Marinin. Ta tri dni pred njegovimi govori je Trumana in drugi člani njegove administracije bruhačo ogenj in žveplo na Sovjetsko unijo in podžigajo vojno historijo, da odvrnejo pozornost ameriškega ljudstva od notranjih problemov. Vse to je povezano z volilno kampanjo.

“Ameriški vladajoči krogi in monopolisti so alarmirani zaradi notranjih potežkoč in pohoda demokratičnih sil,” pravi članek. “Izgubili so ravnotežje in skušajo najti izhod iz zagate, katero so sami ustvarili.

Ta taktika jim ne bo prinesla lavorik, temveč bo le pospešila

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovane National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (vključno Chicago) in Kanado \$4.00 na leto...

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year...

Člene oglaševaj po dogovoru. Rokopisni lističi in nanebrani članki se ne vračajo...

Address: 2557 - 39 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših nasebin

Priredba lepo uspela

Detroit, Mich. — Z zadovoljstvom poročam o dobrem izidu naše zadnje Sansove priredbe...

Sledeči zavedni rojaki in rojakinje so darovale različne dobrine za to prireditev: Joe Kostar in žena 6 steklenic žganja...

Kakor vidite, smo imeli res veselo zabavo in lep gmetni uspeh. Predsednica gospodinjstva...

Kar se je zgodilo v Čehoslovaški, se je dogajalo že stoletja v vseh evropskih državah...

Sedaj imamo v teku vaje za dramo "Svet brez sovraštva", katero bomo igrali 18. aprila...

Z drugo besedo: Vzhod se trese pred kapitalističnim Zapadom, slednji pa pred socialističnim Vzhodom...

Resnica je, da danes noben trezno misleč človek ne pričakuje oboroženega napada od Vzhoda...

Tudi ne verjamemo, da se tresejo v Londonu, Parizu ali Bruslju pred ruskim napadom...

Važnejši del bruseljskega vojaškega pakta so točke, ki predvidevajo gospodarsko povezavo podpisnih držav...

Drama "Svet brez sovraštva" se bo vršila pod okriljem obeh postojank št. 1 in 108 SANSa...

končno besedo bodo pri tem imeli v Washingtonu, ne v Evropi.

Drugi pojav pa je akcija francoske vlade, ki se namerava postaviti na čelo gibanja za ustanovitev evropske federacije...

V katerikoli državi je divjala sadnja vojna, je povsod pustila tlače in stotisoče takih otrok...

Nekaj s političnega polja

Rockwood, Pa.—Zadnjič sem omenil, da so se vojni viharji malo polegli in da ne strašijo več tako brezobzirno z atomsko bombo...

Kar se je zgodilo v Čehoslovaški, se je dogajalo že stoletja v vseh evropskih državah...

Nazadnjiaki so sedaj v strahu radi italijanskih volitev, ker so gotovi, da bo zmagalo delovno ljudstvo...

Jaz sem bil vedno mnenja, da se bo moralo ljudstvo samo priboriti boljše življenjske pogoje...

Frank Modic, tajnik.

Na Krekovem shodu v Strabanu

Washington, Pa. — V nedeljo, 14. marca, so člani KSKJ povabili člane in nečlane...

Miha Krek se je drl, da so komunisti ubijali ljudi in požigali vasi in da sedaj uboga Jugoslavija silno trpi pod komunistično diktaturo...

Miha je tudi trdil, da je vera zelo preganjana v Jugoslaviji, jaz pa pravim, da bi lahko brez nje shajali...

V Peni sedaj nabiramo podpise za tretjo stranko. Pojdimo vsi na delo in dobimo več kot dovolj podpisov.

Frank Dormish.

Smrt rojaka

Cleveland, O. — Danes, 23. marca, čitamo, da je preminil Nick Guštin...

Nekaj let je živel tudi v Val-dorju, Que., Kanada. Tam ima še sedaj hišo.

Frank Barbič.

Henry Wallace (levo) se pogovarja s Albertom J. Fitzgeraldom, predsednikom Unije United Electrical Radio & Machine Workers CIO...

Italijane iz Slovenije. Namesto da bi bili ponosni nanje, pa hodijo od nasebine do nasebine in lažejo o njih...

Anton Grdina pa je kazal film "Križev pot". To se pravi norce briti iz Kristusa.

Resnica pa je, dokler bodo hodile po svetu take črne suknje, ne bo miru.

Angela Frank.

Laži—same laži!

Cleveland, O. — Zadnje čase čitamo toliko laži v kapitalističnih časopisih...

Ali je delavec preskrbljen za svoja stara leta? Če si ne prihrani od svoje plače...

Zakaj pa tako blatijo Rusijo? Zato, ker se bojijo za svoje milijone, katere so si nakupili na račun delovnega ljudstva.

Nova, progresivna stranka je ljudska stranka, zato bi jo moral podpreti sleherni napredno zavodni državljani...

Rada bi vedla, kakaj imenujejo partizane komunista, ki so vendar oni zapodili Nemce in Julija Počka!

Poisvedovanje Rdečega križa

Chicago, Ill. — Sorodniki iz Jugoslavije so se obrnili na nas, da bi jim pomagali najti Antona Habelterja in Mathiasa Spiessa...

Rdeči križ.

Na znanje naročnikom Prosvete

Vseled premogarske stavke je bilo več poštinih vlakov vseh iz prometa in bo mogoče tu pa tam dostavljene liste zagnane...

Pismo iz Ljubljane

Piše Janez Kavčič

Ljubljana.—Ko sem vam pred enim mesecem pisal v sredini februarja, ni bilo zime še od nikoder. Topli dnevi s komaj hladnimi nočmi so se vratili in se je zato popje na drevesih sumljivo nabrekli, vrbe in leske so pa cvetele kakor za veliko noč. Še dober teden takšnega vremena, pa bi v sredi februarja sprejemali zelenega sv. Jurija. Kmetje so se že kar odločili: "Letos ne bo sadja. Kako pa boš hudimana obvaroval sadno drevje v cvetju v marcu, da ti ga ne pomori slana." Prav zadnji trenutek je pa pritisnil mrzli val iz Skandinavije in Rusije in najprej nasul snega, nato pa je pritisnil še mráz. Zastaja v prometu ni bilo in so snežni plugi hitro zorali poti, po mestih pa so mladina in množična organizacije osvobodilne fronte sprotili odmetavalec sneg, tako da se še tramvaj v Ljubljani ni mogel niti za trenutek ustaviti. Doživeli smo tokrat v Sloveniji, da smo imeli par dni najnižjo temperaturo v vsej Evropi. V ljubljanski kotlini in na Stajerskem se sonce ni moglo prebiti skozi vlačno značno površino nad zemljo in se je tako stopnjeval mráz iz dneva v dan, tako da je zadnje dni v februarju pritisnilo zjutraj celo na —21°.

Smučanje na žgance in električni pogon

Škoda pa ta novi mráz našemu kmetijstvu ni prinesel nobene, k večjemu koristi, ker je debel sneg pokril polja. Edino na Primorskem v Vipavski dolini je slana osmodila cvetoča mandeljnova in češpljina drevesa. Velike lise snega se hitro topijo in namakajo zemljo prav kakor pravi star pregovor: Marčev sneg—reževev gnoj. Slovenski smučarji, ki so se v preteklih tednih razlezli po vsej Sloveniji, so se zopet morali unakniti v gorenske hribe, okoli Kranjske gore in Planice. Čitam v vaših ameriških listih, da je tudi v ZDA postalo smučanje moda in da imate v Sun Valleyju celo vrsto smučarskih hotelov in žičnice (elevators), kjer se oni del vaših sodržavljancev, ki imajo dosti časa in še več "bucks", smuče, sonči na zimskem soncu in zvečer lumpa v hotelških barih.

Pri nas v Sloveniji so pa bili prvi smučarji slovenski kmetje na svojih plohidih že takrat, ko Amerike še ni obiskal Kolomb na svoji karaveli. Zdaj so pa tudi najbolj drzni smučarji mladi jeseniški in trški delavci. Komaj jim naznani tovarniška sirena, da so končali svoj "siht", že pihajo vkreber s svojimi dilcami na pobočja Golice iznad Jesenic in v zasnežene poseke iznad Trčica. In to od konca oktobra pa do maja. Ob nedeljah pa drvijo po triglavskih planjavah ali pa skačejo na skalnicah Planice, od 25 metrov, pa 40, nato na 65 in en teden v letu pa na ogromni skalnici 100 metrov. Solska mladina ima vsako zimo posebne zimske počitnice 10 dni, da se na čistem zimskem zraku odpočijejo živce in utrdijo mišice v smučarskem športu.

Letos bodo velike smučarske skalnice tekme na 100 metrski skalnici 14. marca, na katerih bodo sodelovali poleg naših še Francozi, Švircarji, Čehi in drugi.

Najtežji problem za one naše smučarje, ki se udejstvujejo v alpskem smuku, je bil ta, da je bil ves pogon, kakor so šaljivo rekli, na žgance. Ko se je spustil naš slovenski smučar na stromi progi smuke s hitrostjo 60 in še več kilometrov na uro po progi, se je moral zopet vzpenjati po uro, dve in še več, da bi zopet zdrvel v nizino. Če je v enem dnevu napravil štirikrat ono progo, je bilo že dosti. Ogromno energije je moral sleherni naš smučarski tekmovalca uporabiti samo za poti navzgor do cilja.

Ni čuda, da so se naši smučarji slabo odrezali na mednarodnih tekmah v Švici in na olimpijskih tekmah. V Švici in drugih državah višjeje na smučarskih terenih posebne žičnice smučarje na vrh hriba, kamor pridejo popolnoma spočiti v nekaj minutah. Tako lahko trenirajo inozemski tekmovalci svoje proge po 30, 40 krat na dan, ne da bi se pretegnili in izčrpani. Zato se je mladina tovarna

lovili z zanjkami vse kar leze in gre. Zajec je bil za nje še velika sverina in so tolkli po kosih, senicah, vrabcih, uničevali z dinamitom rube v Soči, Idriji in Vipavi. V Ljubljani se italijanski vojaki v vojni niso mogli nadiči, da je ljubljanski park Tivolij prepaln plitvev, ki se ljudi nič ne boje in jim se dajejo na roke. Kar drgetali so od razburjenja pri pogledu na toliko "divjačine".

Zadružni dom—srce naše vasi

V sedanjih predpomladanskih dnevih, ko je še prezdodaj za oranje in sejanje, vre čudovito življenje v slovenskih vaseh. Vas za vasjo lomí kamenje v kampilomih, dovaža stavben les, koplíhi ogromne kupe peska, pripravljaj apnenice in določa mesta za zadružne domove, ki bodo ponos sleherne slovenske vasi, ki bodo ognjišče kulturnega in zadružnega življenja naših vasi. V zadružnem domu bo dvorana za dramske prireditve, za "movies", za zborovanja, skladišča za celo vrsto zadržij, ki preprežajo našo deželo: za živinorejsko, čebelarstvo, sadjerejstvo, nabavno-prodajno, kmečko obdelovalno, mlekarstvo in še marsikatero drugo združgo. V zadružnem domu bodo prostori za urade ljudske oblasti, za množične organizacije itd. Zadružni dom bo neutrudno srce, ki bo poganjalo k novemu napredku in višji civilizaciji sleherni slovensko vas. Na Primorskem, kjer je pomlad zmeraj bolj zgodnja in se sneg redko drži, so z gradnjo zadružnih domov že precej napredovali. Letošte pollette pa ne pojde več slovenska mladina na gradnjo mladinske proge, temveč bo vrhla svojo silo na zidanje zadružnih domov. Seveda se ne bo omejeval zgolj na zidanje domov, temveč tudi pomagala pri graditvi prepotrebne avtoceste Zagreb-Beograd in pri izvršitvi raznih cest v Sloveniji.

Kot se umika sneg z gradilišč in cest, tako jih preplavljajo množice poklicnih delavcev in prostovoljcev iz vrst udarništa, kmetijskega stanu in vseh delazmožnih ljudi. Pozimi je bilo dosti branja pa študiranja v študijskih krožkih. Za pollette pa imamo zopet ogromen program del, ki jih bomo napravili s prostovoljnimi deli. Vsako leto naše petletke hočemo čedalje bolj zbrabiti sledove zaostalosti, da ne bo več prašnih, raztržit cest, ne več močvirij, ne več kraških goličav, ampak čim več, kar se da lepih domov in igríšč za naše otroke, čim več središč za proizvodnjo, čim več urneje obdelanih polj, čim več šol in znanstvenih institutov, čim manj praznovanja, čim več veselja, radosti in življenskega optimizma. Globoko bomo zavilih letošne rokave, da bomo v drugem letu našega petletnega plana čim več ustvarili.

Dahnil je šele prvi dih pomladi v našo deželo. Oh, kako je lepa že zdaj naša Slovenija, da se je kar nagledati ne moreš. V ozadju bleščejo naše gore še vse v slepete-belem snegu. Travniki, polja in gozdovi se menjajo v pisanih pasovih po gričih in malih ravninah Gorenjske, Dolenjske in Stajerske. Na Primorskem—v naši mali Kaliforniji—pa že pripeka sonce v rdečo zemljo vinogradov. Visoko na nebu se čuje zamolček šum, prelatavočih jat ptic selik. Sneg je razmočil zemljo, da je vsa mehka in udana, pripravljena, da sprejme vase pomladenske seve. Tisoči pridnih rpk jo urejujejo, da bo naša zemlja še lepša, da ne bo v njej uzamanega temnega in neprijaznega koticá, da bo vsa kot čudovito stkan prt, na katerem ne bo niti enega veza, ki bi odtrgal druge in se samopasno sopiril na škodo drugega. Hočemo ustvariti skladnost naše prelepe slovenske naravne lepote s skladnim, socialno pravičnim sožitjem vseh slovenskih delovnih ljudi. Naša petletka je ožanika pomladi za lepše življenje slovenskega ljudstva. Dober gospodar je naša ljudska oblast, vse je pripravljeno in razporejeno, da bo žetev bogata. (Poslano Sansu)

Obnova v slovenski Istri

Na našem malem območju imamo dve obnovitveni združgi, ki sta bili ustanovljeni februarja 1946 in imata do danes že lepe uspehe. V Šmarju pri Kopru prva, v Marezigah druga, stojita ne samo kot zadružgi za obnovo domov, temveč predstavljata središče, ki rešuje tudi velik del gospodarskih vprašanj okolice. Vsaka je obnovila že čez 50 stanovanjskih hiš; imata tudi svoj kamion, ki ga izkorišča za dovoz gradbenega materiala in če ostane časa, prevajata tudi za druge ustanove in na ta način dvigata svojo finančno zmogljivost.

Zadružga v Marezigah je obnovila tudi 4 šole, med njimi trirazredno šolo v Marezigah, ki je bila skoro v celoti porušena.

Tehnična baza, ki je skozi vse leto 1946 pomagala združgama pri dobavi gradiva in jim dajala nasvete tehnične in administrativnega značaja ter vzgajala v tečajih nove književce, je zaključila svoje delo januarja 1947 in predala posele Okrajne mo LG, ki zdaj s pomočjo referatov in gradnje ima samo nadzorstvo nad gradnjami, deli za drugarna gradbeni material in denarna sredstva, tehnično in administrativno pa sta samostojni.

Vojaška uprava JA je dodelila obnovitvenim združgam potrebna denarna sredstva in posredovala za dobavo gradbenega materiala, ki ga bodo rabili za gradnjo novih šol, katere so naši Istri več kot potrebne. Tehnično vodstvo je prevzel Okrajni odtsek za gradnjo, ki je pričel delovati v avgustu 1947. V gradnjo pa so bila vključena štiri gradbena podjetja, ki so že v avgustu pričela z delom.

Obširni program gradbenih del, ki je zajel poleg gradnje novih šol tudi obnovo starih, prenavljanje zdravstvenih domov in gradnjo ter obnovo cest, je predstavljal posebno zaradi pomanjkanja strokovnega kadra, težko vprašanje.

Vkljub vsem težavam je raslo gradilišče za gradiliščem in po preteku treh mesecev imamo v Šmarju streho na lepi štirirazredni šoli, pokrito trirazredno šolo v Kastelu, krijejo moderno štirirazredno v Izoli, s končujočjo zidovje za štirirazredno v Monjanu in za dvorazredno v Gombovi; pred dnevi je bil postavljen temelj za dvanajstredno osnovno šolo v Koprju in pripravljajo še druge nove projekte. Tudi obnova šol, ki je zahtevala precejšnjava dela, je že skoro končane in je obnovljenih 20 šolskih poslopij.

Naša zdravilišča so precej izboljšana. Koperska bolnica je zasilno popravljena, med tem ko je bila v piranski bolnici dozdana stanovanjska hišica za osebje bolnice, kar je dalo bolnici več prostora za bolnike. Poleg tega gradijo v Piranu še nov paviljon za kužne bolezni, ki bo najmodernije opremljen in bo razdeljen na štiri samostojne, med seboj izolirane oddelke.

Poleg vsega gradijo še nov, 3 km dolg, del ceste iz Šmarji proti Novi vasi, ki bo omogočil avtopromet v vsakem vremenu, kar je sedaj nemogoče, ter popravilo ceste Trst—Pulj.

Karlo Klun.

Na Bovikem ustanovljajo gospodarska podjetja

Trst.—Na Bovikem so pričeli ustanovljati številna krajevna podjetja, da bi dvignili življenjsko raven tamkajšnjega prebivalstva. Prej je bilo življenje teh ljudi silno težko. Glavni vir dohodkov jim je donajala živinoreja, nekaj planšarstvo in delo v gozdu. Nekateri so delali v rudniku svinca v Rablju ali se pečali z domačo obrtjo. Ker pa je vse to bilo na zelo nizki stopnji, so družinski očetje le s težavo preživljali sebe in svoje družine.

Kmalu po priključitvi k Jugoslaviji pa je boviško ljudstvo pričelo z načrtnim gospodarstvom. Očistili so pašnike, da dvignejo stanje živine in izboljšajo mléčno proizvodnjo. V petletki bodo povečali število ovc za več kot 50%. Poleg tega bodo redili več goved in drobnih živa-

Amerika hoče napraviti iz Irana protisovjetsko oporišče

Protestna nota sovjetske vlade iranski vladi

Moskva.—(Tass)—Posebni dopisnik "Pravde" poroča iz Teherana: Kakor je že poročal iranski tisk, je iranska vlada 6. oktobra 1947 sklenila nov sporazum z ameriško vlado o prihodu ameriške vojaške misije v Iran zaradi "sosedovanja" z iranskim ministrom za vojsko ter iransko vojsko. Uspoštevalo da široke množice iranske javnosti ne odobravajo tega sporazuma, ker so upravičeno menia, da hočejo ZDA napraviti iz Irana vojaško strateško oporišče — so skušali nekateri iranski krogi zmanjšati pomen novega vojaškega sporazuma z Ameriko. Tako je ob koncu decembra 1947 objavil tisk poročilo iranskega vojnega ministarstva, da ni bil sklenjen noben nov sporazum z ZDA in da gre samo za podaljšanje veljavnosti prejšnjih pogodb z ameriški častniki, ki so bili pozvani v Iran kot "strokovnjaki" v smislu dogovora z dne 25. oktobra 1943.

Novo socialno zavarovanje na Primorskem

Ljubljana.— V priključenem Primorju je začelo novo socialno zavarovanje redno delovati septembra 1947. Ko stojiš danes pred obnovljeno zgradbo filijale v Ajdovčini—tu je bila nekoč posojilnica, ki je leta 1943 do tal zgorela—vso svetlo v novih barvah, ne slutiš, koliko težko so morali prebrzditi njeni uslužbeneci, predno so začeli v njej redno posloovati. V obnovljeni poslopije so se vselili takoj, ko je bilo pod streho, čeprav so manjkala še okna in vrata. Pri gradnji so pomagali vsi: nameščenci filijale, prebivalstvo, posebno pa delavci žage Rizzato. Upravne prostore so razmestili v prvem nadstropju, spodaj najprej odprli oddelek za splošne bolezni z veliko lepó čakalnico, v decembru pa še zobno polikliniko, ki jo je vse prebivalstvo okraja pozdravilo z velikim veseljem.

Ajdovčina je od nekada bila močan industrijski center s številnim delavstvom, saj je imela veliko predilnico, valjni mlin, nekaj velikih žag in mnogo drugih obratov, toda za delovno ljudstvo ni imela nobene ustanove. Danes se tudi tu polagajo temelji novemu, boljsemu življenju. Že drugo leto je tu gimnazija, ki jo obiskujejo zlasti delavski in kmečki otroci; njim je namenjen sredi trga mladinski dom. Izpolnjuje se tudi zdravstvena služba in socialno zavarovanje s svojimi ustanovami.

Na Primorskem se izgraja novo socialno zavarovanje po enem svojih glavnih načel, t. j. čim bolj približati zavarovanje zavaroancem. Ekspozitura, ki jih je po dosedanjih izkušnjah treba odpirati povsod, kjer je koncentrirano večje število delavstva, so bile ustanovljene na Primorskem v vseh krajih z bolj razvitimi industrijami: Ajdovčini, Idriji, Ilirski Bistrici, Postojni, Sežani in Solkanu.

V Postojni in Vipavi so bolnice s kirurškim oddelkom, v Ajdovčini je infektiska bolnica, v Senožečah sanatorij za pljučne bolezni, zobni polikliniki pa sta v Ajdovčini in Ilirski Bistrici.

Za ekspoziture socialnega zavarovanja bo zgrajenih več novih poslopij, nekaj pa razširjenih. Nove zgradbe bodo nastale v Ilirski Bistrici, Sežani, Tolminu in Idriji, razširili pa jih bodo v Postojni in Divači. Nova ambulanta bo zgrajena v Anhozem, v Novi Gorici pa večje poslopije za filialo in polikliniko. V Ajdovčini se bo odprla posvetovalnica za matere, v Dutovljah na Krasu pa novo okrevališče za člane, ki po prestani bolezni rabijo še nekaj tednov za okrevanje pod zdravniškim nadzorstvom in v dobri oskrbi.

Redno poslovanje ustanov soz. zavarovanja se že lepo odraža na zdravstvenem stanju primorskega delovnega ljudstva. Štalež bolnikov se je n. pr. v Anhozem od priključitve naprej znatno znižal. Glede obolelosti je bil v zadnjem tromesečju leta 1947 najnižji odstotek v Ajdovčini z 2,7%, a najvišji v istem času v Ilirski Bistrici in Postojni. Že do sedaj je zdrav-

li, znižali pa bodo kozerejo, ki ni donosna.

ne za vojaški material opremljenosti z ameriški napravami, da bodo mogle protivajati in popravljati orožje ameriškega tipa. Na zahtevo ameriških vojaških usvovalcev in pod njihovim poveljstvom so sgradili v mestu Kum veliko letališče opremljeno z ameriški napravami. Sodeč po obsegu letališča in po zanimanju ameriških usvovalcev za njegovo graditvo, to letališče sploh ni namenjena za iransko letalstvo. V vseh s tem je treba poudariti, da so ameriški predstavniki sgradili tudi bencinsko skladišče v južnem Iranu. V zadnjih mesecih je opaziti, da so ameriški usvovalci vselej tudi v druge zadeve, slasti v upravo letališče družbe "Iranair". Ameriški častniki imajo v teh ustanovah vodilno polojaja. Š. Obnovljene so štiri vojašnice in bivše ameriško laboratorije v Teheranu, ki so na razpolago ameriški vojaški misiji, kar dokazuje, da pričakujejo prihod antinaga števila ameriških častnikov in vojakov v Iran.

Delovanje ameriške vojaške misije v Iranu lahko povzroči navedeni za moje Sovjetske zveze, kol. n. pr. graditve usub, pod poveljstvom ameriških častnikov ob iransko-sovjetski mejli. Posebna komisija, v kateri sodelujejo ameriški usvovalci, sodeluje pri sestavljanju načrtov za gradnjo novih letališč in ispolnitvev obstoječih. Razon tega povzroča največjo pozornost gradnjo letališč v območjih področjih proti Sovjetski zvezi.

V slednjem času izkoristila ameriški vojaški usvovalci vselej pogoste obiske in letalska potovanja v področjih, ki mejo na Sovjetsko zvezo, sa snemanja in proučevanja iransko-sovjetske meje itd.

Omenjenih dejstev ni mogoče spraviti v sklad s našim doberga sosedstva in a sovjetsko-iranskim dogovorom od 22. februarja 1946. Sovjetska vlada pričakuje zato, da bo iranska vlada takoj stvorila potrebne ukrepe, da se konča sedanja nenormalni položaj."

Italija in južni Tirolci

Od 70.000 južnih Tirolcev, ki so šli v "Reich", se jih je do sedaj vrnilo 20.000

Trst.—Pred kratkim je minister za javna dela Tupini predal Trentincem spomenico predsednika vlade De Gasperi, v kateri se je dotaknil vprašanja njihove avtonomije. V imenu vlade je zagotovil, da bo konstituenta v kratkih dneh sprejela sklepe za predloženo ureditev avtonomije. Med drugim je minister javnih del dejal: "S tem kar je, ne boste popolnoma zadovoljni, toda prav gotovo se boste približali avtonomnemu življenju. Boljše se bo pokazalo iz izkušenj, lojalnosti in zavesti trentinskega ljudstva". Šest je dovolj jasno povedano bistvo avtonomije, ki jo poklanjajo predvsem Trentincem, ne pa južnotirolskim Avstrijcem.

V tej avtonomiji, ki jo bodo baje v kratkem uvedli, bodo brez dvoma imeli glavno besedo demokristjani Trentina, ne pa široke množice Južne Tirolske, ki so organizirane v ljudski stranki in predstavljajo ljudsko fronto. Dejstvo je, da živi v Trentinu in Južni Tirolski skoraj 400 tisoč Italijanov, dočim pa je Avstrijcev v Južni Tirolski skupaj z Ladinci vsega okoli 200 tisoč. Razumljivo je, da avtonomija, v kateri ima italijanski živel večino, bo avtonomija za Italijane, ne pa za nemško narodno manjšino.

Važno je za Južne Tirolce tudi vprašanje rešitve nekdanje opcije. Kot znano sta Mussolini in Hitler pred pričetkom svetovne vojne hotela rešiti vprašanje irenditizma s preselitvijo, da bi tako ublažila trenje med Nemčijo in Italijo. Pri tem sta se poslužila taktike "svobodne izbire" državne pripadnosti. Propagandna mašina nacifasistov je delala z vso paro. Ljudi so ustrašovali na obeh straneh.

stvena služba na Primorskem napravila lep korak naprej in se stalno izpopolnjuje.

Rezultat je bil, da je od 180.000 Nemcev optiralo za Reich 112.000 Južnih Tirolcev.

Iz Južne Tirolske se je preselilo v Nemčijo le kakih 70.000 optantov. 20.000 skesanih in prevaranih ljudi se je po vojni skrivaj vrnilo na svojo rodno zemljo. Mnogi od njih so še na ali svoje družinske člane in delno tudi imovino. Cenijo, ša je še kakih 50.000 ljudi, ki so optirali za Nemčijo, ki čakajo odstran Brennerja za povratek. Njih življenje je težko. Pomikalo se po barakah in so oblastem le deveta briga. Tudi v Južni Tirolski je še par tisoč ljudi, ki so optirali za Nemčijo, ampak se zaradi previdnosti niso odrekli italijanskemu državljanstvu. Na pariški konferenci je bila med predsednikom italijanske vlade De Gasperijem in avstrijskim zunanjim ministrom Gruberjem sklenjena neka prijateljska rešitev tega vprašanja. Bistvo te pogodbe je, da se Južnim Tirolcem razveljavi opteja, ki so jo izvršili pod obojestranskim pritiskom.

Kako naj se izvede ta pogodba? Bivši ministrski predsednik Bonomi je v "Corriere della Sera" zavisal približno takole: Za tiste Južne Tirolce, ki so optirali za Nemčijo, a se niso odrekli italijanskemu državljanstvu, naj se opcija enostavno preklicja. Za tiste Južne Tirolce, ki so italijansko državljanstvo izgubili in bi ga zopet radi dobili, pa je stvar drugačna. Italija se bo skušala odstreti tistih, ki so imeli v nemški vojski, policiji in nacionalsocialistični stranki posebne funkcije. Isto velja za one, ki so bili agilni propagatorji za opcijo in preselitev. Čudno se zdi, da po eni strani govori o izjemah za vojne žlince in kolaboracioniste, ko se niti v Italiji še ni razčistilo vprašanje izločitve in kaznovanja vojnih zločincev (n. pr. Orlando, Marazza).

Protestna nota sovjetske vlade iranski vladi

Moskva.—(Tass)—Posebni dopisnik "Pravde" poroča iz Teherana: Kakor je že poročal iranski tisk, je iranska vlada 6. oktobra 1947 sklenila nov sporazum z ameriško vlado o prihodu ameriške vojaške misije v Iran zaradi "sosedovanja" z iranskim ministrom za vojsko ter iransko vojsko. Uspoštevalo da široke množice iranske javnosti ne odobravajo tega sporazuma, ker so upravičeno menia, da hočejo ZDA napraviti iz Irana vojaško strateško oporišče — so skušali nekateri iranski krogi zmanjšati pomen novega vojaškega sporazuma z Ameriko. Tako je ob koncu decembra 1947 objavil tisk poročilo iranskega vojnega ministarstva, da ni bil sklenjen noben nov sporazum z ZDA in da gre samo za podaljšanje veljavnosti prejšnjih pogodb z ameriški častniki, ki so bili pozvani v Iran kot "strokovnjaki" v smislu dogovora z dne 25. oktobra 1943.

Novo socialno zavarovanje na Primorskem

Ljubljana.— V priključenem Primorju je začelo novo socialno zavarovanje redno delovati septembra 1947. Ko stojiš danes pred obnovljeno zgradbo filijale v Ajdovčini—tu je bila nekoč posojilnica, ki je leta 1943 do tal zgorela—vso svetlo v novih barvah, ne slutiš, koliko težko so morali prebrzditi njeni uslužbeneci, predno so začeli v njej redno posloovati. V obnovljeni poslopije so se vselili takoj, ko je bilo pod streho, čeprav so manjkala še okna in vrata. Pri gradnji so pomagali vsi: nameščenci filijale, prebivalstvo, posebno pa delavci žage Rizzato. Upravne prostore so razmestili v prvem nadstropju, spodaj najprej odprli oddelek za splošne bolezni z veliko lepó čakalnico, v decembru pa še zobno polikliniko, ki jo je vse prebivalstvo okraja pozdravilo z velikim veseljem.

Ajdovčina je od nekada bila močan industrijski center s številnim delavstvom, saj je imela veliko predilnico, valjni mlin, nekaj velikih žag in mnogo drugih obratov, toda za delovno ljudstvo ni imela nobene ustanove. Danes se tudi tu polagajo temelji novemu, boljsemu življenju. Že drugo leto je tu gimnazija, ki jo obiskujejo zlasti delavski in kmečki otroci; njim je namenjen sredi trga mladinski dom. Izpolnjuje se tudi zdravstvena služba in socialno zavarovanje s svojimi ustanovami.

Na Primorskem se izgraja novo socialno zavarovanje po enem svojih glavnih načel, t. j. čim bolj približati zavarovanje zavaroancem. Ekspozitura, ki jih je po dosedanjih izkušnjah treba odpirati povsod, kjer je koncentrirano večje število delavstva, so bile ustanovljene na Primorskem v vseh krajih z bolj razvitimi industrijami: Ajdovčini, Idriji, Ilirski Bistrici, Postojni, Sežani in Solkanu.

V Postojni in Vipavi so bolnice s kirurškim oddelkom, v Ajdovčini je infektiska bolnica, v Senožečah sanatorij za pljučne bolezni, zobni polikliniki pa sta v Ajdovčini in Ilirski Bistrici.

Za ekspoziture socialnega zavarovanja bo zgrajenih več novih poslopij, nekaj pa razširjenih. Nove zgradbe bodo nastale v Ilirski Bistrici, Sežani, Tolminu in Idriji, razširili pa jih bodo v Postojni in Divači. Nova ambulanta bo zgrajena v Anhozem, v Novi Gorici pa večje poslopije za filialo in polikliniko. V Ajdovčini se bo odprla posvetovalnica za matere, v Dutovljah na Krasu pa novo okrevališče za člane, ki po prestani bolezni rabijo še nekaj tednov za okrevanje pod zdravniškim nadzorstvom in v dobri oskrbi.

Redno poslovanje ustanov soz. zavarovanja se že lepo odraža na zdravstvenem stanju primorskega delovnega ljudstva. Štalež bolnikov se je n. pr. v Anhozem od priključitve naprej znatno znižal. Glede obolelosti je bil v zadnjem tromesečju leta 1947 najnižji odstotek v Ajdovčini z 2,7%, a najvišji v istem času v Ilirski Bistrici in Postojni. Že do sedaj je zdrav-

Delovanje ameriške vojaške misije v Iranu lahko povzroči navedeni za moje Sovjetske zveze, kol. n. pr. graditve usub, pod poveljstvom ameriških častnikov ob iransko-sovjetski mejli. Posebna komisija, v kateri sodelujejo ameriški usvovalci, sodeluje pri sestavljanju načrtov za gradnjo novih letališč in ispolnitvev obstoječih. Razon tega povzroča največjo pozornost gradnjo letališč v območjih področjih proti Sovjetski zvezi.

V slednjem času izkoristila ameriški vojaški usvovalci vselej pogoste obiske in letalska potovanja v področjih, ki mejo na Sovjetsko zvezo, sa snemanja in proučevanja iransko-sovjetske meje itd.

Omenjenih dejstev ni mogoče spraviti v sklad s našim doberga sosedstva in a sovjetsko-iranskim dogovorom od 22. februarja 1946. Sovjetska vlada pričakuje zato, da bo iranska vlada takoj stvorila potrebne ukrepe, da se konča sedanja nenormalni položaj."

Italija in južni Tirolci

Od 70.000 južnih Tirolcev, ki so šli v "Reich", se jih je do sedaj vrnilo 20.000

Trst.—Pred kratkim je minister za javna dela Tupini predal Trentincem spomenico predsednika vlade De Gasperi, v kateri se je dotaknil vprašanja njihove avtonomije. V imenu vlade je zagotovil, da bo konstituenta v kratkih dneh sprejela sklepe za predloženo ureditev avtonomije. Med drugim je minister javnih del dejal: "S tem kar je, ne boste popolnoma zadovoljni, toda prav gotovo se boste približali avtonomnemu življenju. Boljše se bo pokazalo iz izkušenj, lojalnosti in zavesti trentinskega ljudstva". Šest je dovolj jasno povedano bistvo avtonomije, ki jo poklanjajo predvsem Trentincem, ne pa južnotirolskim Avstrijcem.

V tej avtonomiji, ki jo bodo baje v kratkem uvedli, bodo brez dvoma imeli glavno besedo demokristjani Trentina, ne pa široke množice Južne Tirolske, ki so organizirane v ljudski stranki in predstavljajo ljudsko fronto. Dejstvo je, da živi v Trentinu in Južni Tirolski skoraj 400 tisoč Italijanov, dočim pa je Avstrijcev v Južni Tirolski skupaj z Ladinci vsega okoli 200 tisoč. Razumljivo je, da avtonomija, v kateri ima italijanski živel večino, bo avtonomija za Italijane, ne pa za nemško narodno manjšino.

Važno je za Južne Tirolce tudi vprašanje rešitve nekdanje opcije. Kot znano sta Mussolini in Hitler pred pričetkom svetovne vojne hotela rešiti vprašanje irenditizma s preselitvijo, da bi tako ublažila trenje med Nemčijo in Italijo. Pri tem sta se poslužila taktike "svobodne izbire" državne pripadnosti. Propagandna mašina nacifasistov je delala z vso paro. Ljudi so ustrašovali na obeh straneh.

stvena služba na Primorskem napravila lep korak naprej in se stalno izpopolnjuje.

Rezultat je bil, da je od 180.000 Nemcev optiralo za Reich 112.000 Južnih Tirolcev.

Iz Južne Tirolske se je preselilo v Nemčijo le kakih 70.000 optantov. 20.000 skesanih in prevaranih ljudi se je po vojni skrivaj vrnilo na svojo rodno zemljo. Mnogi od njih so še na ali svoje družinske člane in delno tudi imovino. Cenijo, ša je še kakih 50.000 ljudi, ki so optirali za Nemčijo, ki čakajo odstran Brennerja za povratek. Njih življenje je težko. Pomikalo se po barakah in so oblastem le deveta briga. Tudi v Južni Tirolski je še par tisoč ljudi, ki so optirali za Nemčijo, ampak se zaradi previdnosti niso odrekli italijanskemu državljanstvu. Na pariški konferenci je bila med predsednikom italijanske vlade De Gasperijem in avstrijskim zunanjim ministrom Gruberjem sklenjena neka prijateljska rešitev tega vprašanja. Bistvo te pogodbe je, da se Južnim Tirolcem razveljavi opteja, ki so jo izvršili pod obojestranskim pritiskom.

Kako naj se izvede ta pogodba? Bivši ministrski predsednik Bonomi je v "Corriere della Sera" zavisal približno takole: Za tiste Južne Tirolce, ki so optirali za Nemčijo, a se niso odrekli italijanskemu državljanstvu, naj se opcija enostavno preklicja. Za tiste Južne Tirolce, ki so italijansko državljanstvo izgubili in bi ga zopet radi dobili, pa je stvar drugačna. Italija se bo skušala odstreti tistih, ki so imeli v nemški vojski, policiji in nacionalsocialistični stranki posebne funkcije. Isto velja za one, ki so bili agilni propagatorji za opcijo in preselitev. Čudno se zdi, da po eni strani govori o izjemah za vojne žlince in kolaboracioniste, ko se niti v Italiji še ni razčistilo vprašanje izločitve in kaznovanja vojnih zločincev (n. pr. Orlando, Marazza).

Italija in južni Tirolci

Od 70.000 južnih Tirolcev, ki so šli v "Reich", se jih je do sedaj vrnilo 20.000

Trst.—Pred kratkim je minister za javna dela Tupini predal Trentincem spomenico predsednika vlade De Gasperi, v kateri se je dotaknil vprašanja njihove avtonomije. V imenu vlade je zagotovil, da bo konstituenta v kratkih dneh sprejela sklepe za predloženo ureditev avtonomije. Med drugim je minister javnih del dejal: "S tem kar je, ne boste popolnoma zadovoljni, toda prav gotovo se boste približali avtonomnemu življenju. Boljše se bo pokazalo iz izkušenj, lojalnosti in zavesti trentinskega ljudstva". Šest je dovolj jasno povedano bistvo avtonomije, ki jo poklanjajo predvsem Trentincem, ne pa južnotirolskim Avstrijcem.

V tej avtonomiji, ki jo bodo baje v kratkem uvedli, bodo brez dvoma imeli glavno besedo demokristjani Trentina, ne pa široke množice Južne Tirolske, ki so organizirane v ljudski stranki in predstavljajo ljudsko fronto. Dejstvo je, da živi v Trentinu in Južni Tirolski skoraj 400 tisoč Italijanov, dočim pa je Avstrijcev v Južni Tirolski skupaj z Ladinci vsega okoli 200 tisoč. Razumljivo je, da avtonomija, v kateri ima italijanski živel večino, bo avtonomija za Italijane, ne pa za nemško narodno manjšino.

Važno je za Južne Tirolce tudi vprašanje rešitve nekdanje opcije. Kot znano sta Mussolini in Hitler pred pričetkom svetovne vojne hotela rešiti vprašanje irenditizma s preselitvijo, da bi tako ublažila trenje med Nemčijo in Italijo. Pri tem sta se poslužila taktike "svobodne izbire" državne pripadnosti. Propagandna mašina nacifasistov je delala z vso paro. Ljudi so ustrašovali na obeh straneh.

stvena služba na Primorskem napravila lep korak naprej in se stalno izpopolnjuje.

Italija in južni Tirolci

Od 70.000 južnih Tirolcev, ki so šli v "Reich", se jih je do sedaj vrnilo 20.000

Trst.—Pred kratkim je minister za javna dela Tupini predal Trentincem spomenico predsednika vlade De Gasperi, v kateri se je dotaknil vprašanja njihove avtonomije. V imenu vlade je zagotovil, da bo konstituenta v kratkih dneh sprejela sklepe za predloženo ureditev avtonomije. Med drugim je minister javnih del dejal: "S tem kar je, ne boste popolnoma zadovoljni, toda prav gotovo se boste približali avtonomnemu življenju. Boljše se bo pokazalo iz izkušenj, lojalnosti in zavesti trentinskega ljudstva". Šest je dovolj jasno povedano bistvo avtonomije, ki jo poklanjajo predvsem Trentincem, ne pa južnotirolskim Avstrijcem.

V tej avtonomiji, ki jo bodo baje v kratkem uvedli, bodo brez dvoma imeli glavno besedo demokristjani Trentina, ne pa široke množice Južne Tirolske, ki so organizirane v ljudski stranki in predstavljajo ljudsko fronto. Dejstvo je, da živi v Trentinu in Južni Tirolski skoraj 400 tisoč Italijanov, dočim pa je Avstrijcev v Južni Tirolski skupaj z Ladinci vsega okoli 200 tisoč. Razumljivo je, da avtonomija, v kateri ima italijanski živel večino, bo avtonomija za Italijane, ne pa za nemško narodno manjšino.

Važno je za Južne Tirolce tudi vprašanje rešitve nekdanje opcije. Kot znano sta Mussolini in Hitler pred pričetkom svetovne vojne hotela rešiti vprašanje irenditizma s preselitvijo, da bi tako ublažila trenje med Nemčijo in Italijo. Pri tem sta se posluž

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE
ANTON INGOLIC

(Nadaljevanje)

Postajalo mi je hladno v noge. Vstal sem, da bi se sprehodil. Toda takoj me je ostro zarezalo v obraz, da sem spet sedel.

"Imate otroke?"
"Nisem oženjen," je odgovoril Semjonov naglo in razdraženo. "Ali vam nisem rekel, da sem se v izgnanstvu odpovedal vsakemu uživanju?"

Nisem več izpraševal. Stisnil sem se v kot in se ves zavil v odejo. Ivan Ivanovič je čisto poključeval, tudi on se ni več oglašil. Kmalu je potekel moj čas. S težavo sem zbudil vojaka, ki se je preklinjajoč izvlekel z ležišča. Legel sem na njegovo mesto. Bilo je nekoliko topleje, posebno še, ko se je vojak vrnil.

Tisto zimo nisem šel več na stražo; nekaj dni po oni strašni noči smo bili namreč vsi državni uradniki oproščeni straže, kmalu pa tudi drugi civilisti, ker smo se pokazali za neuporabne in nezanesljive.

Preko zime sem videl svojega znanca le nekakrat. Srečal sem ga na ulici ali ob petkih na trgu. Navadno sva se samo pozdravila ali kvečjemu spregovorila nekaj vsakdanjih besed. Opazil sem, da se mu je obraz zožil in da je dobil še ostrejšo in trše poteze, vanj je legla nenaravna rumena barva.

Rdeča armada je medtem bila junaško borbo in je obenem z ostro zimo zadajala Nemcem težke udarce. Pričakovali smo že, da bodo Nemci nastopili Napoleonovo pot, toda tedaj je začel sneg kopneti, voda je poplavlila ogromne ravnine in onemogočila večje premike. Ko so se vode odtekale in so se ceste posušile, so začeli Nemci spet prodirati. Toda ne proti Leningradu in proti Moskvi, marveč na jugu proti Stalingradu in še južneje na Kavkaz. Vendar vsa nova imena, ki so jih Nemci javljali v svojih poročilih, niso mogla več omajati naše vere, saj smo videli, da niso dosegli prvega velikega cilja, ki so si ga postavili: niso zavzeli Moskve.

V tem času je Ivanu Ivanoviču umrla mati. O tem me je obvestil tovariš iz šole, emigrantski Rus, in me povabil, da se udeležim pogreba. Šel sem z njim.

Bil je prijeten, topel pomladanski popoldan. Kostonji v glavni ulici so že zeleneli, tudi po vrhovih med hišami je bilo videti zelenje, ponekod celo cvetje; otroci so se igrali v prvem pomladanskem prahu pred plotovi.

Na koncu stranske ulice sem opazil že od daleč na cesti nekaj črno oblečenih ljudi. Bili so večinoma stari ljudje v staromodnih ponošenih oblekah. Dva, trije stari z velikimi bradami in naočniki so se opirali na palice; njih žene, prav tako že osivle, so jih z druge strani držale za roko. Nekateri sem poznal po videzu. Tu je bil lastnik trgovinice, kjer se je dobilo vse in ničesar, majhen človek, ki je imel v trgovinici obesen velik zemljevid Rusije in je redno vsako mesto, ki so ga Nemci zasedli, zaznamoval z velikim rdečim krogom. Nadalje je popolnoma bel človek, baje bivši general, zdaj bančni uradnik; njegova žena, nekoč gotovo lepota, zdaj modistkinja, je že davno zbudila mojo pozornost zaradi svojih nenavadnih klobukov; nadalje visok advokat s še višjo ženo; bila sta v srednjih letih, toda tudi na nji-

ju je bilo nekaj, kar je razodevalo, da sta bivša Rusi.

Na koncu dolgega poslopja so vodila odprta vrata v prizidek, ki je bil precej nižji od ostale hiše. Tu je bila svoj čas letna kuhinja, ob navalu beguncev in izgancev pa je lastnik na hitro prebil zidove in uredil zasilno stanovanje. Stopil sem preko visokega praga, sklonivši se, da ne bi zadela ob podboje. Moral sem se domisliti bunkerja, kjer nam je železna streha ležala na glavi. V tesni sobi, ki je pričala o strašni revščini, je bilo mračno. Šele čez čas sem opazil sredi nje pregrnjeno mizo in na njej odprto raket. V njej je ležala mrtva starica, bolj bela je bila v lice kakor prti na mizi. Le očesne dupline so bile temne, skoraj črne. Obraz ji je bil podolgovat, koščeni, tudi rok, ki jih je imela sklenjene na prsih, so bile same kosti. Ob glavi je stal Ivan Ivanovič Semjonov v temni obleki, skoraj tako blede kakor njegova mati, toda v obrazu mu je ležalo nekaj zlomljenega, trpkoga, medtem ko se je lesketal v materinem obrazu ponos, čeprav mrtev, okamenel.

Vrnil sem se ne dvorišče; kmalu nato je priropotala črna steklena kočija.

Spreved se je počasi premaknil skozi ozke ulice. Tik za vozom je stopal Ivan Ivanovič Semjonov. Stopal je strogo, trdo, pi se oziral ne na levo ne na desno, oči je imel uprte v rjavo prepleksano raket, ki je od časa do časa, ko je zadela voz na večji kamen, visoko odskočila. Oblečen je bil v debeli zimski plašč, ki je bil mnogo pretoplej za pomladanski popoldan. Na glavi je nosil svojo visoko črno astrahansko kučmo. Pet, šest korakov za njim ni bilo nikogar, šele potem so se zvrstili njegovi rokaji, bedniki v ponošenih oblekah, toda z očmi, ki so jim ob smrti plemenitaške rojakinje sanjarile o blešku carjevega dvora in o udobnem življenju, ki so ga svoje dni živeli.

Ujel sem nekaj stvkov iz njihovega pogovora.

"Če bi ne bilo revolucije, ne bi bil Ivan Ivanovič Semjonov davkar, marveč univerzitetni profesor v Moskvi," je dejal nekdo.

"Nataša bi bila žena vsaj kaknega generala ali ministra," je dostavila bivša lepota.

"Tudi Miša bi se visoko povzpél."

Te stavke je slišal tudi moj tovariš veroučitelj, ki je prišel iz Rusije šele triindvajsetega leta, a mu je bilo že davno žal. Pomenljivo me je pogledal in se nasmešnil: "Vidite, tako umirajo naši bivši ljudje, v Rusiji pa žive in grade novi ljudje. Nadežda Semjonova je že v rakvi, a vsi ti ljudje okoli nje—tudi jaz"—je grenko pristavil, "amo prav tako mrtvi kot ona. In kaj je pomenilo ime Nadežde Semjonove pred revolucijo? Živel sem sicer v Odesi, toda tudi pri nas se je mnogo govorilo o njej, o njenih rodbinskih zvezah s carsko rodbino, o njenem vplivu v Petogradu."

V srbščini, ki je bila pomešana z ruskimi besedami in ruskim naglasom, mi je pripovedoval o življenju te ponesne in vplivne žene. Tudi njemu se je videlo, da še ves tiči v tistih časih.

"Kaj pa veste o njenem sinu, o Ivanu Ivanoviču?" sem ga prekinil, ko mi je bilo dovolj te epopeje.

(Dalje prihodnjilj.)

nasvetovali so mi, da bi ostal v Moskvi... Vzljubil sem Moskvo, zelo mi je bila všeč. Ampak tudi rojstno mesto imam rad. In zato sem se vrnil domov v Čimkent... Do pričetka vojne sem bil v Čimkentu ravnatelj srednje šole. A moj oče je dovršil večerni tehnikum in je delal kot inženir električne centrale v tovarni. Takšno je moje življenje, dragi Pol. Doma imam očeta, ženo in dvojce otrok... V Čimkentu me pričakujejo, po zmagi se vrnem tjakaj...
Pa je izpovedal svoje življenje tudi Pol Smitheson.
"Zamoroc sem," je rekel in vzdihnil. "Zamorcem, Karim, pa je v Ameriki težko živeti... Leta 1922 je izdihnil moj oče pod roko belih banditov, mene pa je vzgojil starejši brat. Nobenih pravic nismo imeli, pa sem vendar dovršil zasebno šolo za črnce..."
Bil sem učitelj... Brez svobode je hudo, brez svobode ni življenja in moje življenje je bilo bolj bedno zivotarjenje kakor življenje. Nabral sem si znanja, naučil sem se vašega ruskega jezika, znam govoriti francoski, španski, nemški... Bral sem Tolstoja in Zolaja; bral Goetheja in Shakespearea, poznam Byrona in Cervantesa. Pa kaj velja vase to pri zamorcu! Tma črna polt in ga lahko pobije vsak belopoltni nepisem potepin... Mene so leta 1939 zajeli na čilici rojstnega mesta trije takšni beli postopači in me neusmišljeno pretepli. Potem so nas sodili. Kriv sem bil jaz, ne oni. Sedel sem v zaporu..."

Za trenutek je obmolnil. Kozahmetov se ni upal prekiniti ta težki mučni molk.

"Ampak veš, Karim," je rekel Pol glasneje kakor prej, "zdaj se bo v naši državi marsikaj spremenilo. Vojna je našo državo marsičemu naučila in zdaj nihče več ne verjame, da bi pri nas spet preganjali črnolase... V to verjamem, zato sem se boril..."

Tedaj sta k poročniku pristopila dva generala, sovjetski in ameriški. Sovjetski general je trčil s Polom in Karimom in jima rekel: "V imenu prijateljstva, tovariša!" Ameriški general je trčil s Kozahmetovim in odstopil. Pol se je prav tako obrnil, kakor da ni opazil svojega generala. Ob štirih zjutraj so se sovjetski častniki poslavljali. Pol in Krim sta si zapisala številko svojih vojaških poštni in se ločila.

III.
V pričetu leta 1947 je bil poročnik Karim Kozahmetov demobiliziran in se je vrnil v svoj rodni Čimkent. Na postaji so ga sprejeli družina, tovariši in bivši učenci. Nvovič je postal ravnatelj srednje šole, poleti pa je prepotoval Kazakistan, da bi si ogledal, kako se je v vojnem času spremenila njegova domovina.

Tri leta niso dolga doba, a kako krepka, kako plodovita so tri sovjetska leta v sovjetski domovini!
Kozahmetova je očarala prestoniška Alma-Ata. Spominjal se jo je kot tihega, sneznega mesta, z bitema ob zhožje visokih planin. Zdal se je pred njegovimi očmi razgrnilo veliko industrijsko mesto. Stopal je po šumnih ulicah in ni mogel prešteti vseh novih hiš. Pozvali so tramvaji. Po asfaltu so tiho drseli trolejbusi. Na periferiji so se dimili visoki dimniki cele vrste novih заводov in tovarn. Karima so očarala kazahska polja in ljudje. Polja so se razširila in na njih je bilo zdaj mnogo traktorjev in kombajnov. Na pašnikih so se pasle črede ovac, krav in konj. Kmetijstvo in živinorejstvo sta v Kazakistanu med vojno zelo napredovala.

Pozimi leta 1947 je bil Karim Kozahmetov izvoljen za poslanca Vrhovnega sovjeta Kazahske SSR. Branil je disertacijo iz zgodovine svoje domovine in postal kandidat zgodovinskih ved. Poleti se je Karimu rodila hčerka. In isto poletje se je Karim spomnil srečanja s črncem pri nemškem mestu Thorgau in mu je napisal pismo.

III.
V oktobru istega leta je prišlo pismo iz daljnega mesta Charlotte, ki stoji v državi Severni Karolini. Prispelo je na vojaško postjo oddelka, v katerem je med vojno služil poročnik Karim Kozahmetov.

Slovenski hribovlasci: Vzpomni na Brano.

"Dragi in srečni moj tovariš!" — je pisal Pol Smitheson. "Ali se spominjate tistega kosila pri našem divizionarju blizu Thorgau, kjer sva se spoznala? Ali se spominjate, kako je vaš rojak general pristopil k nama in nam rekel tri prijazne ruske besede? Ali se spominjate, da ameriški general ni hotel z menoj skrniti požirka whiskyja? A to je bil le prvi in neznamenit udarec po iluzijah, ki so se razvijale v moji domišljiji, po zmagi nad Nemci..."

Ko sem bil leta 1945 demobiliziran, mi niso dovolili, da bi na ladji potoval v drugem razredu. Črnci ne morejo potovati z belci... V New Yorku so me pognali iz bara. V baru, kjer se zabavajo belci, ni prostora za črnce! Nato so mi odbili letalsko vozovnico, ker nekda bela gospa ni marala frčati v letalu s črncem... Vam, sovjetskemu človeku, je to neverjetno divjactu, ampak takšno je naše življenje, takšna je stvarnost v Združenih državah..."

Teško pišem, kako je nadalje potekalo moje življenje. V mojem rojstnem mestu Charlotteu so zaprl zamorsko šolo. Veste, kako si zdaj šofir vsakdanji kruh? Sem šofer tovornega avtomobila, ki sleherni jutro pobira smeti in odpadke po charlotških ulicah... Moj starejši brat je lani umrl za jetiko...

In za to, Karim, sem se jaz vojakoval... Pri nas spet marajo govore o vojni... Tisti, ki razmišljajo o profitu, zmerjajo vas, vašo domovino... Pretepa jo in zmerjajo nas, zamorce... Kako vas zavidam; moj srečni tovariš! Saj ne boste užljeli, ako vas imenujem svojega tovariša? Veste, zdaj nisem več učitelj. Šofer sem. Vendar nisem zanemaril svojega poklica. In še vedno dosti čitam kakor prej. Šofer, ki pobira odpadke po ulicah ameriškega mesta, prebira nadalje Byrona in Goetheja in Shakespearea in Tolstoja...

Kaj takega je težko v dobi Trumanja in Vandenbergja, dragi Karim, ampak brez tega sploh ne bi bilo življenja. Pa saj se nam ni treba prenegliti, bomo že še videli... Na svetu sta Sovjetska Rusija in Stalin.

Zelim vam in vaši domovini, Karim, srečo in napredek. Čvrsto vam stisnem roko. Pišem na vojno pošto, ker na pisnu nisem mogel prebrati vašega naslova. Vaš — Pol Smitheson.

Dve državi, dve ustavi. In kako različne človeške usode!
(Krasnaja Zvezda)

Petletnica stalin-ske zmage

E. Dolmatovski

Videl sem vse etape te bitke in hotel bi se še enkrat spomniti, kako so se zadržali v Stalingradu sovjetski vojniki in kako se je ves svet navduševal ob hrabrosti Stalingraščanov.

Fronta je bila v mestu alj točnejše povedano, v onih ruševinah, ki so bile do nedavno divno mesto. To je bil mali košček zemlje, ki so ga branili herojski junaki Čujkova, ki jih je pozneje po srečnem naključju in pravičnem razvoju doletela naloga, da jurišajo na središče Berlina.

V smeri, ki se je v poročilih označevala "severnozapadno od Stalingrada", so se vodile borbe v širokih valovitih donskih stepah. Tudi to je bila borba za Stalingrad. To sta bila dva odseka borbe, ki bi se mogla imenovati po imenih velikih ruskih rek: Volga in Don.

Borci Volge so se držali v Stalingradu. V uličnih borbah so dokazali, da se znajo braniti in napadati. Zdi se mi, da v Stalingradu sploh ni bilo posebnih podvigov—vsa borba je bila enotna, en sam stalni podvig.

Vojniki Stalingrada so bili orjaki Volge.

Borci Dona, ki so se borili v stepah, so dolgo zavlačevali in zadrževali nemške sile, usmerjene proti Stalingradu ter prevzemali nase udarce, ki so bili namenjeni Stalingradu.

Zapomnil sem si del-le-vojaka, ki je kot prostovoljec vstopila v vrste armade. Klicali so jo za Goljo Koroljovo. Pred vojno, ko je bila še skoraj otrok, je snemala za film. Napovedovali so ji bodočnost odlične filmske igralke. V vojski je bila postavljena za bolničarko. Toda ona je zahtevala strojnico in je sodelovala v vseh borbah kot strelec. Bila je vitka in nežna, toda obrnila se je kot orjak ter je padla na Donu pri obrambi Stalingrada.

Borci Volge in borci Dona drug drugega niso videli. Ločila jih je skupina nemških čet, ki so ogorčeno napadale Stalingrad. Mi, pisatelji in dopisniki, smo imeli srečo; bili smo pri borcih Dona in smo od njih po ovinku, ko smo dvakrat preokrajčili Volgo, prihajali v mesto, kjer je bila vsaka ped zemlje v plamenih. Borci Volge in borci Dona so bili kakor dve roki, ki sta stiskali nemške čete v jekleni obroč. Konec januarja ob izidu bitke sta se ti dve roki strnili v krepkem stisku.

Tega dne sem bil v Stalingradu. General Rodimcev mi je ponudil, da grem na borbeni položaj kakih 300 m čez ruševine hiš in po rovih, izkopanih skozi klekti. Prispeli smo do borcev, ki so vodili borbo. Znano je bilo, da vojaki donske fronte, ki so prodirali od Dona proti Volgi, to je z zapada proti vzhodu, uspešno bijejo sovražnika. Naenkrat se je z nemške strani razlegal krepki ruski "Ura!"

Približevali so se vojaki Dona. Borci Volge so se pognali iz ruševin mesta, kjer so bili njihovi položaji. Tekli smo po ulici. General Rodimcev, heroj Stalingrada, a pozneje Visle in Prage, je hitel s širokimi koraki ter je drvel hitreje kot bi tekel. Trenutek pozneje smo bili udeleženci spopada, toda ne borbenega, marveč prijateljskega. Ogromni kapetan v belem plašču z daljnogledom na prsih je objel generala Rodimceva. Tudi mene je nekoč objel. Kot plamen je zaplapolala nad nami rdeča zastava. Sleherni borec Volge je objemal borca Dona.

Stalingradska bitka se je zaključila z grandioznim sprevedom; nemški vojniki so v kolonah počasi korakali, da se predajo. Izgledalo je, da ne bo nikdar konec teh tužnih zelenih vrst. To je bil pogrebni spoved hitlerjevske strategije, ali če hočete, to je bila skušnja tiste ka-

pitulacije, ki smo jo videli 2. maja 1945 v Berlinu.

Zdi se mi, da vojaki Stalingrada v svoji naravni ruski skromnosti niso niti dovolj pojmlili velikine svojega podviga. In prav zato je njihov podvig še veličastnejši! Samo en značilen primer: Ves svet je jeseni 1942 govoril o podvigu seržanta Pavlova, ki je sam branil ogromno hišo in ni dopustil, da bi jo Nemci zavzeli. To hišo so nazvali "Pavlovljeva hiša". Na koncu bitke za to hišo je bil seržant Pavlov hudo ranjen in prepeljan v bolnišnico, ki je bila onstran Volge, a pozneje evakuiran v zaledje. Morali so ga dolgo iskati. Zlata zvezda Heroja Sovjetske zveze, s katero je bil odlikovan Pavlov, je čakala na svojega lastnika več kot dve leti. Pavlov je ozdravel, odšel nazaj na fronto v drugo edinico, bil še večkrat odlikovan in še večkrat ranjen. Nedavno je pripovedoval v Moskvi: "Jaz in moji novi tovariši smo mnogo slišali o podvigu Pavlova. Toda mislili smo si: Pavlov je priimek, ki ga srečaš zelo pogosto. Morda nisem jaz edini, marveč se je verjetno na desetine Pavlovljev-odlično borilo v Stalingradu. Zato se tudi nisem prijavil!"

Stalingradska epopeja se vse bolj odmiha v preteklost. Toda v tej časovni daljavi še bolj močno izstopa vsaka njena črtica. O Stalingradu so napisani romani in gledališki komadi, snema se veliki film.

Stalingrad je bil v težkih letih vojne sveto upanje vseh porazenih ljudi, sveto upanje, ki se je uresničilo. Stalingrad je pokazal, kako se neslavno končujejo avanture brezobzirnih podhvalovalcev vojne. V srcih navadnih ljudi pa se ob besedi Stalingrad vselej pojavlja lik sovjetskega vojaka—mirnega človeka, ki je postal borec v imenu miru in pravičnosti.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

URADNA OBJAVA

BARVE GLASOVNIC ZA PRIMARNE VOLITVE

S tem se uradno objavlja, da bo barva za uradne primarne glasovnice Demokratične stranke za volitve, ki se bodo vršile v terek, dne 13. aprila, 1948, ROZNADE; uradna barva glasovnic Republikske stranke za primarne volitve, ki se bodo vršile v terek, dne 13. aprila, 1948, bo KANARČKOVO RUMENE barve.

MICHAEL J. FLYNN
COUNTY CLERK
OF COOK COUNTY
Datirano v Chicago, Illinois
dne 17. marca, A. D. 1948.

Po vojni

P. Trojanovski

I.
Maja leta 1945 sta se v okolici nemškega mesta Thorgau sešli dve diviziji, sovjetska in ameriška. To srečanje je obetalo skorajšnji konec vojne, zato so ga dostojanstveno praznovali. Komandant sovjetske divizije je povabil ameriške častnike na svečano kosilo, drugi dan pa je bila velika skupina sovjetskih častnikov povabiljena h komandantu ameriške divizije.

Med njimi je bil poročnik Kozahmetov, poveljnik voda težkih metalcev min. Črni lasje, temen širok obraz, oblika očli in oki same, črne kakor oglje, vse to ga je napravilo prav posebno opazljivega med našo delegacijo. Morebiti zaradi tega ali pa morda tudi zato, ker je bil edini poročnik, je še pred kosilom pristopil k njemu zamorec, mu ponudil veliko črno roko in mu rekel po rusko:

"Poročnik ameriške vojske Pol Smitheson"

Nova znanca sta se pričela pogovarjati in sta ves čas do kosila prebila skupaj.

Izkazalo se je, da sta oba v civilnem poklicu učitelja in da so oba poslani na fronto leta 1943. Pol Smitheson je prav tako kakor Kozahmetov poveljeval v svoji armadi voda metalcev min. "Zanimivo kajljuje" je pripomnil Kozahmetov.

"Res sreča, da sva se srečala..."

Pogovarjala sta se po rusko in angleško in vprašanja so se nenehno vrtela.

"Odkod pa ste po rodu?" je vprašal Amerikan.

"Iz Čimkenta," je odgovoril Kozahmetov.

Smitheson je vzklknil: "Čimkent, Kazakistan, Srednja Azija? Vem, bral sem..."

"Pa vi?" je vprašal Kozahmetov.

"Iz mesta Charlottea..."

"Poznam, bral sem," mu je segel v besedo sovjetski poročnik.

"Država Severna Karolina, bliž reke Santee..."

Na prošnjo novega znanca je Kozahmetov pripovedoval o svojem življenju pred vojno. Njegov oče je bil pastir pri bogatem kazakškem baju. Leta 1926 je odšel od baje in stopil kot navaden delavec v službo na železniški postaji Arisu, nedaleč od Čimkenta. Tam se je naučil pisati in brati in se je vrnil v svoje rojstno mesto na delo. V Čimkentu je Karim obiskoval šolo. Iz vse rodovine Kozahmetovih je bil Karim prvi, ki je stopil v mestno ljudsko šolo.

"Pred revolucijo," je pojasnil Kozahmetov, "ni bilo ne v Čimkentu ne v drugih mestih Kazakstana šole za Kazake... Carska oblast nas je imela za divjake in je z nami kot takimi ravnala. Sovjetska oblast pa nas je napravila enakopravne z Rusi, Ukrajinci, Gruzinci. Mi kazaki se vzpenjamo po lestvi življenja... Zdalj imamo vse: industrijo, kolhozje, lastno književnost, lastno glasbo, svoje so-

le in univerze, svoja gledališča, svoje ceste, svojo vlado..."

"Razumem, razumem, pri vas je socializem," je rekel Pol Smitheson.

"Dokončaj sem srednjo šolo," je nadaljeval Kozahmetov, "in sem želel oditi v Moskvo na univerzo..."

"O, prekrasno," mu seže v besedo Amerikan.

"Moj oče je ta čas delal kot mojster v kovinarski industriji, v tovarni, ki je bila po petletnem planu zgrajena v Čimkentu. Odobril je moj sklep in me pospremil v Moskvo... Na vseeučilišču so mi rekli, da se je na fakulteto za zgodovino prijavilo zelo mnogo kandidatov in da bodo sprejemni izpiti. Čutil sem se docela pripravljeneja in sem vložil prošnjo. Pri sprejemnem izpitu sem se odrezal bolje kakor mnogi moji vrstniki..."

Postal sem študent. Leta 1939 sem dovršil univerzo in

Pomlad v Ljubljani.